

AZ ELSŐFOKÚ BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (ötödik tanács)

2006. május 30.*

A T-87/94. sz. ügyben,

J. C. Blom (lakóhelye: Blokker [Hollandia]) és a mellékletben szereplő többi felperes (kezdetben képviselik őket: H. Bronkhorst és E. Pijnacker Hordijk ügyvédek, később: Pijnacker Hordijk)

felperesnek

az **Európai Unió Tanácsa** (képviselek kezdetben: A. Brautigam és A.-M. Colaert, meghatalmazotti minőségben, később: A.-M. Colaert)

alperes ellen,

* Az eljárás nyelve: holland.

valamint az **Európai Közösségek Bizottsága** (képviseli kezdetben: T. van Rijn, meghatalmazotti minőségben, segítője: H.-J. Rabe ügyvéd, később: T. van Rijn, kézbesítési cím: Luxembourg)

alperes ellen

az EK-Szerződés 178. cikke (jelenleg EK 235. cikk) és az EK-Szerződés 215. cikkének második bekezdése (jelenleg EK 288. cikk második bekezdés) értelmében benyújtott, a 804/68/EGK rendelet 5c. cikkében említett kiegészítő illeték részletes alkalmazási szabályainak megállapításáról szóló [nem hivatalos fordítás], 1984. május 16-i 1371/84/EGK bizottsági rendelettel (HL L 132., 11. o.) kiegészített, a 804/68/EGK rendelet 5c. cikkében említett illetéknek a tej- és tejtermékágazatban történő alkalmazására vonatkozó általános szabályok elfogadásáról szóló, 1984. március 31-i 857/84/EGK tanácsi rendelet (HL L 90., 13. o.) alkalmazása miatt a tejértékesítésben való akadályoztatása következtében vélelmezetten elszenvedett károk megtérítésére irányuló kérelme tárgyában,

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK ELSŐFOKÚ BÍRÓSÁGA (ötödik tanács),

tagjai: M. Vilaras elnök, E. Martins Ribeiro és K. Jürimäe bírák,
hivatalvezető: J. Plingers tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2005. november 29-i tárgyalásra,

meghozta a következő

Ítéletet

Jogi háttér

- 1 A tej és tejtermékek piaci értékesítésének megszüntetését, valamint a tejelő állomány átállítását támogató jövedelemtámogatási rendszer bevezetéséről szóló, 1977. május 17-i 1078/77/EGK tanácsi rendelet (HL L 131., 1. o.) értékesítés megszüntetési jövedelemtámogatás vagy átállítási jövedelemtámogatás folyósítását írja elő azon termelők számára, akik vállalják, hogy ötéves időszakra megszüntetik a tej és tejtermékek piaci értékesítését, vagy vállalják, hogy megszüntetik a tej és tejtermékek piaci értékesítését, és ötéves átállítási időszak alatt tejelő állományukat hústermelésre állítják át.
- 2 Az 1078/77 rendelet szerinti kötelezettséget vállaló tejtermelőket összefoglaló néven „SLOM-termelőknek” nevezik; ez a kifejezés a holland „slachten en omschakelen” (levágni és átállni) kifejezésből származik, amely leírja a termelőknek az értékesítés megszüntetése, illetve az átállás rendszerének keretében fennálló kötelezettségeit.
- 3 A tej- és tejtermékpiac közös szervezéséről szóló 804/68/EGK rendelet módosításáról szóló [nem hivatalos fordítás], 1984. március 31-i 856/84/EGK tanácsi rendelet (HL L 90., 10. o.) és a 804/68/EGK rendelet 5c. cikkében említett illetéknek a tej- és tejtermékágazatban történő alkalmazására vonatkozó általános szabályok elfogadásáról szóló, 1984. március 31-i 857/84/EGK tanácsi rendelet (HL L 90., 13. o.)

1984. április 1-jétől bevezette a tagállamok részére biztosított összmennyiség keretein belül az egyes vevők részére meghatározandó referenciamennyiséget meghaladóan szállított tej után beszedett kiegészítő illetéket. A kiegészítő illeték alól mentes referenciamennyiség a tagállam választása szerint vagy a valamely termelő által egy referenciaév alatt – amely Hollandia esetében 1983. év volt – szállított mennyiségének, vagy a valamely tejüzem által vásárolt tej vagy tejjel egyenértékű termék mennyiségének felelt meg.

- 4 A 804/68 rendelet 5c. cikkében említett kiegészítő illeték részletes alkalmazási szabályait az 1984. május 16-i 1371/84/EGK bizottsági rendelet (HL L 132., 11. o.) állapította meg.
- 5 A referenciamennyiség juttatásából kizárták azon termelőket, akik az érintett tagállam által meghatározott referenciaév alatt az 1078/77 rendelet alapján vállalt kötelezettségük teljesítése következtében nem szállítottak tejet.
- 6 A 120/86. sz. Mulder-ügyben 1988. április 28-án hozott ítéletével (EBHT 1988., 2321. o.; a továbbiakban: Mulder I. ítélet) és a 170/86. sz. von Deetzen-ügyben 1988. április 28-án hozott ítéletével (EBHT 1988., 2355. o.) a Bíróság hatályon kívül helyezte az 1371/84 rendelettel kiegészített 857/84 rendeletet, mivel az nem rendelkezett a referenciamennyiségek azon termelők részére történő juttatásáról, akik az 1078/77 rendelet alapján vállalt kötelezettségük teljesítése következtében az érintett tagállam által meghatározott referenciaév alatt nem szállítottak tejet.
- 7 A Mulder I. és von Deetzen-ítéleteket (hivatkozás a fenti 6. pontban) követően a Tanács 1989. március 20-án elfogadta a 857/84 rendeletet módosító, 1989. március 29-én hatályba lépő 764/89/EGK rendeletet (HL L 84., 2. o.), annak érdekében, hogy az ezen ítéletekkel érintett termelői csoport olyan különleges referenciamennyiségben részesülhessen, amely megfelelt az e termelők által az 1078/77 rendelet

alapján vállalt értékesítésmegszüntetési, illetve átállítási kötelezettséget megelőző tizenkét hónapban elért termelés 60%-ának.

- 8 Azokat a tejtermelőket, akik vállalták az értékesítésmegszüntetés, illetve az átállítás kötelezettségét, és akik a 764/89 rendelet értelmében „különleges” referenciamennyiségben részesültek „SLOM I. termelőknek” nevezik.
- 9 A 764/89 rendelet által módosított 857/84 rendelet 3a. cikke (1) bekezdésének b) pontja a referenciamennyiség odaítélését különösen annak a feltételnek rendeli alá, hogy a termelő „[...] kérelme alátámasztására bizonyítsa, hogy a kérvényezett teljes referenciamennyiséget meg tudja termelni üzemében”.
- 10 A rendelet 3a. cikke (1) bekezdésének első franciabekezdése szerint az a termelő volt érintett, „akinek az [...] 1078/77 rendelet értelmében vállalt értékesítésmegszüntetési, illetve átállítási időszaka 1983. december 31-e után járt le, illetve 1983. szeptember 30-a után azokban a tagállamokban, ahol az áprilistól szeptemberig begyűjtött tej mennyisége legalább kétszerese a következő év októberétől márciusig begyűjtött tej mennyiségének”.
- 11 A C-189/89. sz. Spagl-ügyben 1990. december 11-én hozott ítéletével (EBHT 1991., I-4539. o.) a Bíróság érvénytelennek nyilvánította a 764/89 rendelet által módosított 857/84 rendelet 3a. cikke (1) bekezdésének első franciabekezdését, mivel e rendelkezés kizárta a különleges referenciamennyiség odaítéléséből azokat a termelőket, akinek az 1078/77 rendelet értelmében vállalt értékesítésmegszüntetési, illetve átállítási időszaka 1983. december 31-e előtt, illetve adott esetben 1983. szeptember 30-a előtt járt le.

- 12 A Spagl-ítéletet követően (hivatkozás a fenti 11. pontban) a Tanács elfogadta a 857/84 rendelet módosításáról szóló [nem hivatalos fordítás], 1991. június 13-i 1639/91/EGK rendeletet (HL L 150., 35. o.), amely a Bíróság által érvénytelennek minősített – különösen az értékesítésmegszüntetési kötelezettség lejártához kötődő – feltételek eltörlésével lehetővé tette, hogy különleges referenciamennyiséget ítéljenek oda az érintett termelők számára. Ez utóbbiakat „SLOM II. termelőknek” nevezik. Azokat a termelőket, akiknek az 1078/77 rendelet szerinti értékesítésmegszüntetési időszaka 1983-ban járt le, a SLOM II. termelők al csoportjaként „SLOM 1983 termelőknek” nevezik.
- 13 A C-104/89. és C-37/90. sz., Mulder és társai kontra Tanács és Bizottság ügyben 1992. május 19-én hozott közbelső ítéletében (EBHT 1992., I-3061. o., a továbbiakban: a Mulder II. ítélet) a Bíróság megállapította, hogy a Közösség felelős az olyan tejtermelők által elszenvedett károkért, akik az 1078/77 rendelet értelmében vállaltak kötelezettségeket, és ezt követően a 857/84 rendelet alkalmazása miatt akadályozva voltak a tej tényleges értékesítésében. A fizetendő összegek tekintetében a Bíróság közös megegyezésre hívta fel a feleket.
- 14 Ezen ítélet után a Tanács és a Bizottság az *Európai Közösségek Hivatalos Lapjának* 1992. augusztus 5-i kiadásában közzétette a 92/C 198/04. sz. közleményt (HL C 198., 4. o., a továbbiakban: az 1992. augusztus 5-i közlemény). Az intézmények, miután felhívták a figyelmet a Mulder II. ítélet következményeire (hivatkozás a fenti 13. pontban), kifejezték azon szándékukat, hogy az ítélet teljes hatályosulása céljából meghatározzák az érintett termelők kártalanításának gyakorlati módját.
- 15 E módoszatok elfogadásáig az intézményeknek a Mulder II. ítéletből (hivatkozás a fenti 13. pontban) következő feltételeket teljesítő termelőkkel szemben nem alkalmazhatták a Bíróság alapokmányának 46. cikke szerinti elévülést. A szóban forgó kötelezettségvállalás azonban azon feltételhez kötődött, hogy a kártalanítás iránti jog ne évüljön el az 1992. augusztus 5-i közlemény közzétételéig, illetve azon időpontig, amikor a termelő valamely intézményhez fordult.

16 Ezt követően a Tanács az egyes, kereskedelmi tevékenységükben időszakosan korlátozott tejtermelőknek és tejtermékgyártóknak nyújtott kártalanítás felajánlásáról szóló, 1993. július 22-i 2187/93/EGK rendeletet (HL L 196., 6. o.) elfogadásával meghatározta az említett gyakorlati módokat. Ez a rendelet a végleges referenciamennyiségben részesült termelők számára a Mulder II. ítélet (hivatkozás a fenti 13. pontban) által érintett rendelkezés alkalmazása következtében elszenvedett károk általányszerű megtérítését ajánlotta fel.

17 A 2187/93 rendelet 14. cikkének harmadik bekezdése így rendelkezik:

„Amennyiben az ajánlatot a kézhezvételétől számított két hónapon belül belül nem fogadják el, az a továbbiakban nem kötelező az érintett közösségi intézményekre.”

18 A T-1/96. sz., Böcker-Lensing és Schulze-Beiering kontra Tanács és Bizottság ügyben 1999. január 13-án hozott ítéletében (EBHT 1999. II-1. o.; a továbbiakban: Böcker-Lensing-ítélet) az Elsőfokú Bíróság úgy döntött, hogy a Közösség nem tekinthető felelősnek azon termelőkkel szemben, akiknek a SLOM kötelezettségvállalása 1983-ban járt le, és akik a 857/84 rendelet hatálybalépése előtt nem kezdték újra a tejtermelést, és azt sem igazolták, hogy olyan lépéseket tettek, amelyek alkalmasak arra, hogy bizonyítsák, hogy az értékesítés nélküli időszak végén szándékukban áll újra kezdeni a termelést.

19 A Böcker-Lensing-ítéletben (hivatkozás a fenti 18. pontban) az Elsőfokú Bíróság azt is megállapította, hogy az a tény, hogy a felperesek referenciamennyiséget kaptak a nemzeti hatóságoktól, nem cáfolja meg a Közösség felelősségvállalására vonatkozó azon következtetést, hogy – mivel a nemzeti hatóságok magatartása nem köti a Közösséget – valamely referenciamennyiség odaítélése nem befolyásolja előre az EK 288. cikk második bekezdése szerinti kártérítés iránti jog fennálltának kérdését.

- 20 A C-104/89. és C-37/90. sz., Mulder és társai kontra Tanács és Bizottság egyesített ügyekben 2000. január 27-én hozott ítéletében (EBHT 2000., I-203. o.; a továbbiakban: Mulder III. ítélet) a Bíróság meghatározta a Mulder II. ítélet (hivatkozás a fenti 13. pontban) által érintett ügyekben a felperesek által kért kártérítés összegét.
- 21 2000. november 28-i [C(2000) 3592 végl.] határozatával a Bizottság – amelyet az egyes, a kereskedelmi tevékenységükben időszakosan korlátozott tejtermelőknek és tejtermékgyártóknak nyújtott kártalanítás felajánlásáról szóló, 1998. október 22-i 2330/98/EK tanácsi rendelet (HL L 291., 4. o.) 15. cikke felhatalmazott arra, hogy engedélyezze a kártalanítási ajánlat megküldését azon termelők részére, akik teljesítik azokat a feltételeket, amelyek alapján a Közösség felelőssége megállapítást nyer, viszont a 2187/93 rendeletnek megfelelő vagy a 2330/98 rendelet keretében megállapított rendelkezések alapján nem részesültek kártalanításban – egyes holland termelők számára a Bíróság által a Mulder III. ítéletben (hivatkozás a fenti 20. pontban) meghatározott összegnek megfelelő kártalanítást ajánlott fel.
- 22 A T-533/93. sz., Bouma kontra Tanács és Bizottság ügyben 2001. január 31-én hozott ítéletében (EBHT 2001., II-203. o.; a továbbiakban: Bouma-ítélet) és a T-73/94. sz., Beusmans kontra Tanács és Bizottság ügyben 2001. január 31-én hozott ítéletével (EBHT 2001., II-223. o.; a továbbiakban: a Beusmans-ítélet) az Elsőfokú Bíróság elutasította a Közösség szerződésen kívüli felelősségének megállapítására irányuló, az EK 235. cikk és az EK 288. cikk második bekezdése alapján – az 1078/77 rendelet szerinti, 1983-ban lejárt értékesítésmegszüntetési kötelezettséget vállaló – két holland termelő által benyújtott kereseteket.
- 23 A Bouma-ítélet 45. pontjában (a Beusmans-ítélet 44. pontja, hivatkozás a fenti 22. pontban) az Elsőfokú Bíróság a Spagl-ítéletből (hivatkozás a fenti 11. pontban) azt vezette le, hogy azok a termelők, akiknek a kötelezettségvállalási időszaka 1983-ban járt le, kártérítési keresetüket csak akkor alapozhatják sikerrel a bizalomvédelem elvének megsértésére, ha bizonyítják, hogy azok az okok, amelyek miatt a referenciaév folyamán nem kezdték újra a tejtermelést, ahhoz a tényhez kapcsolódnak, hogy a termelők bizonyos ideig szüneteltették a termelést, és azt a termeléshez kötődő szervezési okokból nem tudták haladéktalanul újra kezdeni.

- 24 A Bouma-ítélet 46. pontjában (a Beusmans-ítélet 45. pontja, hivatkozás a fenti 22. pontban) az Elsőfokú Bíróság a Mulder II. ítéletre hivatkozott (hivatkozás a fenti 22. pontban), és az alábbiakat állapította meg:

„Ezenkívül a Mulder II. ítéletből, pontosabban annak 23. pontjából az következik, hogy a Közösség felelőssége attól a feltételtől függ, hogy a termelők világosan kifejezték azon szándékukat, hogy az értékesítésmegszüntetési kötelezettségvállalásuk lejártakor újra kezdik a tejtermelési tevékenységet Ahhoz ugyanis, hogy az a jogsértés, amely a SLOM-termelők helyzetét okozó rendelet érvénytelenségének kimondásához vezetett, kártalanítás iránti jogot biztosítson e termelők számára, ez utóbbiaknak akadályozva kellett lenniük a tejtermelés újrakezdésében. Ebből következik, hogy azok a termelők, akiknek kötelezettségvállalása a 857/84 rendelet hatálybalépése előtt járt le, újra kezdték a termelést, vagy legalább erre irányuló intézkedéseket tettek, mint pl. beruházások megvalósítása, javítások elvégzése vagy a termeléshez szükséges berendezések karbantartása (e tekintetben lásd [...] a Van Gerven főtanácsnok által a Mulder II. ügyben ismertetett indítvány [EBHT 1992., I-3094. o.] 30. pontját).”

- 25 A felperesek helyzetének tekintetében az Elsőfokú Bíróság a Bouma-ítélet 48. pontjában (a Beusmans-ítélet 47. pontja) az alábbiakat állapította meg:

„Tekintetbe véve, hogy az értékesítésmegszüntetési kötelezettségvállalásának lejártá [...] és a kvóták hatálybalépésének 1984. április 1-jei időpontja között a felperes nem kezdte újra a tejtermelést, kártérítési keresete megalapozottságának céljából bizonyítania kell, hogy az értékesítésmegszüntetési kötelezettségvállalásának lejártakor szándékában állt a termelés újrakezdése, és ez a 857/84 rendelet hatálybalépése miatt volt lehetetlen számára.”

- 26 A C-162/01. P. és C-163/01. P. sz., Bouma és Beusmans kontra Tanács és Bizottság ügyekben 2004. április 29-én hozott ítéletében (EBHT 2004., I-4509. o.; a továbbiakban: Bouma és Beusmans ítélet) a Bíróság elutasította a Bouma-ítélet (hivatkozás a fenti 22. pontban) és a Beusmans-ítélet (hivatkozás a fenti 22. pontban) ellen benyújtott fellebbezéseket.

27 A Bouma és Beusmans ítélet (hivatkozás a fenti 26. pontban) 62. és 63. pontjában a Bíróság megállapította:

„62 Az Elsőfokú Bíróság a Bouma-ítélet 45. pontjában (a Beusmans-ítélet 44. pontja) a Spagl-ítéletből [hivatkozás a fenti 11. pontban] azon következtetés levonására szorítkozott, hogy azoknak a termelőknek, akiknek a kötelezettségvállalása 1983 előtt járt le, bizonyítaniuk kell, hogy azok az okok, amelyek miatt a referenciaév folyamán nem kezdték újra a tejtermelést, ahhoz a tényhez kapcsolódnak, hogy a termelők bizonyos ideig szüneteltették a termelést, és azt a termeléshez kötődő szervezési okokból nem tudták haladéktalanul újra kezdeni.

63 A Spagl-ítélet [hivatkozás a fenti 11. pontban] ezen értelmezése nem hibás.”

28 A Bouma és Beusmans ítélet (hivatkozás a fenti 26. pontban) 72. pontjában a Bíróság az alábbiakat állapította meg:

„[...] az ahhoz szükséges feltételeket, hogy E. Bouma és B. M. J. B. Beusmans SLOM 1983 termelői minőségükben kártalanítást követelhessenek, csak abból az értelmezésből lehet levezetni, amelyet a Bíróság adott a vonatkozó rendelkezéseknek. Az 1639/91 rendelet ugyanis módosította a különleges referenciamennyiség odaítéléséről szóló 764/89 rendelettel módosított 857/84 rendelet 3a. cikkét, de nem határozza meg az ahhoz szükséges feltételeket, hogy valamely SLOM 1983 termelő kártalanítást követelhessen. A 2187/93 rendelet szerinti kártalanítás autonóm jellegű, mivel az e rendelet által létrehozott rendszer a bírósági vitarendezés alternatíváját jelenti, és a kártérítés érvényesítése további lehetőségének minősül (a Bíróság C-80/99–C-82/99. sz., Flemmer és társai ügyekben 2001. október 9-én hozott ítéletének [EBHT 2001., I-7211. o.] 47. pontja).”

29 A Bouma és Beusmans ítélet (hivatkozás a fenti 26. pontban) 89. és 90. pontjában a Bíróság a következőket állapította meg:

„89 E. Bouma és B. M. J. B. Beusmans állításával ellentétben az Elsőfokú Bíróság levonhatta azt az általános következtetést a Bouma-ítélet 46. pontjában (a Beusmans-ítélet 45. pontja), hogy a Közösség felelőssége attól a feltételtől függ, hogy a termelők világosan kifejezték azon szándékukat, hogy az értékesítés megszüntetési kötelezettségvállalásuk lejártakor újra kezdik a tejtermelési tevékenységet.

90 Ebből következik, hogy az Elsőfokú Bíróság a Bouma-ítélet 46. pontjában (a Beusmans-ítélet 45. pontja) megkövetelheti, hogy valamely SLOM 1983 termelő az 1078/77 rendelet szerinti kötelezettségvállalásának lejártakor nyilvánítsa ki a tejtermelés újratekedésére irányuló szándékát, akár a termelés újratekedésével, [akár] a SLOM I. termelőkhöz hasonlóan legalább erre irányuló intézkedések megtételével, mint pl. beruházások megvalósítása, javítások elvégzése vagy a termeléshez szükséges berendezések karbantartása.”

30 A Bouma és Beusmans-ítélet (hivatkozás a fenti 26. pontban) 100. és 101. pontjában a Bíróság a következőket állapította meg:

„100 E tekintetben emlékeztetni kell arra, amint azt indítványa 125. pontjában a főtanácsnok is megállapította, hogy a bizonyítási tehernek az Elsőfokú Bíróság által a megtámadott ítéletekben gyakorolt megosztása megfelel annak az állandó ítélkezési gyakorlatnak, amely szerint a felperesre hárul annak bizonyítása, hogy együttesen fennállnak a Közösség szerződésen kívüli felelőssége megállapításának feltételei. Mivel ezt a felelősséget csak akkor lehet megállapítani, ha valamely termelő bizonyítja, hogy szándékában áll újra kezdeni a tejértékesítést – akár a termelésnek az értékesítés meg-

szüntetési kötelezettségvállalás lejárt utáni újrakezdésével, akár ezen akarat más formában történő kinyilvánításával –, a kártérítés követelójének kell bizonyítania szándéka valóságát.

- 101 Azon kifogás tekintetében, amely szerint E. Bouma és B. M. J. B. Beusmans nem láthatták előre annak következményeit, hogy 1984. április 1-je előtt nem kezdik újra a termelést, meg kell állapítani, hogy számítaniuk kellett arra, akárcsak a tejtermelést újra kezdeni szándékozó többi termelőnek, hogy a piacpolitikával kapcsolatos, időközben elfogadott rendelkezések vonatkoznak majd rájuk. Így nem várhatták el joggal, hogy a termelést a korábbiakkal megegyező feltételek mellett kezdhetik újra (lásd ebben az értelemben a Mulder I. ítélet 23. pontját).”

A jogvita alapját képező tényállás

- 31 A felperes, aki holland tejtermelő, 1978. október 1-jén az 1078/77 rendelet szerinti értékesítésmegszüntetési kötelezettségvállalást tett, amely 1983. október 1-jén járt le.
- 32 A felperes sem kötelezettségvállalása lejártakor, sem pedig a 857/84 rendelet hatálybalépése előtt nem kezdte újra a termelést.
- 33 Az 1639/91 rendelet elfogadását követően a felperes a holland hatóságoktól ideiglenes különleges referenciamennyiség odaítélését kérte, amelyet 1991. június 15-én megkapott, és amely ezt követően végleges különleges referenciamennyiség lett.

- 34 A 2187/93 rendelet értelmében a holland hatóságok 114 778,61 holland forint (NLG) kártalanítást ajánlottak fel a felperesnek a Közösség nevében.
- 35 A felperes – mivel a kártalanítás kilónkénti értékét túl alacsonynak találta, és figyelemmel arra, hogy az ajánlat nem írt elő kiegyenlítő kamatot, vagy legalább az 1992. május 19-ig tartó időszak pénzromlásának kompenzációját – elutasította a 2187/93 rendelet szerinti ajánlatot.
- 36 A felperes nem kapott semmiféle, a 2330/98 rendelet alapján járó kártalanítási ajánlatot.
- 37 A 2000. év második félévében a SLOM-termelők képviselői és a Bizottság képviselői között folytatott tárgyalásokat követően egyezség született azon összegek tekintetében, amelyek vonatkozásában a SLOM 1983 termelők, akik közé a felperes is tartozik, kártérítést követelhetnek, ha a Közösség felelőssége e csoport vonatkozásában megállapításra kerül.

Eljárás

- 38 A felperesek, T. H. Clemens, N. J. G. M. Costongs, W. A. J. Derks, R. P. Geertsema, W. Hermsen, P. Hogenkamp, J. H. Kelder, B. A. Kokkeler, G. M. Kuijs, E. J. Liefsting, J. H. Nieuwenhuizen, D. J. Preuter, H. Rossel, A. J. M. Sturkenboom, J. J. de Wit, J. C. Blom, A. J. Keurhorst, A. J. Scholten és G. E. J. Wilmink az Elsőfokú Bíróság Hivatalához 1994. február 25-én benyújtott keresetlevelükkel előterjesztették a jelen keresetet. Az ügyet a T-87/94. számon vették nyilvántartásba.

- 39 Az Elsőfokú Bíróság második tanácsának elnöke 1994. augusztus 31-i végzésével egyesítette a T-530/93–T-533/93. sz., a T-1/94–T-4/94. sz., a T-11/94. sz., a T-53/94. sz., a T-71/94. sz., a T-73/94–T-76/94. sz., a T-86/94. sz., a T-87/94. sz., a T-91/94. sz., a T-94/94. sz., a T-96/94. sz., a T-101/94–T-106/94. sz., a T-118/94–T-124/94. sz., a T-130/94. sz. és a T-253/94. sz. ügyeket.
- 40 Második tanácsának 1994. augusztus 31-i végzésével, a Mulder III. ítéletre (hivatkozás a fenti 20. pontban) várva, az Elsőfokú Bíróság felfüggesztette ezen ügyekben az eljárást.
- 41 Az Elsőfokú Bíróság kibővített első tanácsának elnöke 1995. február 24-i végzésével egyesítette a jelen ítélet 39. pontjában említett T-372/94. és T-373/94. sz. ügyeket.
- 42 1998. szeptember 30-án informális találkozóra került sor az Elsőfokú Bíróság előtt, amelyen a felek képviselői vettek részt. E találkozó során a felek előterjeszthették észrevételeiket a SLOM-termelőket érintő ügyeknek az Elsőfokú Bíróság által végzett analitikus osztályozása tekintetében, amely magában foglalta az olyan SLOM-termelőket érintő „C” kategóriát, akik a 2187/93 rendelet értelmében kártalanítási ajánlatot kaptak, amelyet e termelők a kár felbecsülésének módszerével és az intézmények által az elévülésre történt hivatkozással kapcsolatos indokokkal utasítottak el.
- 43 Az Elsőfokú Bíróság Hivatalához 2001. január 24-én érkezett levelükkel T. H. Clemens, N. J. G. M. Costongs, W. A. J. Derks, R. P. Geertsema, W. Hermsen, P. Hogenkamp, J. H. Kelder, G. M. Kuijs, E. J. Liefting, J. H. Nieuwenhuizen, D. J. Preuter, A. J. M. Sturkenboom és J. J. de Wit felperesek a T-87/94. sz. ügyben elálltak keresetüktől.

- 44 2001. március 15-i végzésével az Elsőfokú Bíróság kibővített negyedik tanácsának elnöke elrendelte, hogy a fent említett felek nevét töröljék a T-87/94. sz. ügy felperesei közül.
- 45 2002. január 17-én informális találkozóra került sor az Elsőfokú Bíróság előtt, amelyen a felek képviselői vettek részt. A felek egyezsége jutottak abban, hogy a SLOM-termelők I. kategóriájában irányadó ügyet választhatnak arra az esetre, ha a Bíróság jóváhagyja a Bouma-ítéletet és a Beusmans-ítéletet (hivatkozások a fenti 22. pontban), és J. C. Blom felperest felhatalmazták, hogy az irányadó ügyben nyújtson be naprakésszé tett keresetet.
- 46 2003. február 5-én J. C. Blom felperes naprakésszé tett keresetet nyújtott be az Elsőfokú Bíróság Hivatalához, és a kísérő levélben azt kérte, hogy folytassák a keresetét érintő eljárást, és ez az ügy legyen az irányadó.
- 47 A T-87/94. sz. ügy eljárásának folytatására vonatkozó észrevételeit – a felperes tekintetében – a Tanács 2003. február 21-én, a Bizottság pedig 2003. március 7-én érkezett levelében tette meg.
- 48 A Tanács azt kérte, hogy az eljárás a naprakésszé tett keresetben foglalt kérdésekre korlátozódjék, amelyek nem képezték tárgyát a Bouma-ítéletben és a Beusmans-ítéletben (hivatkozások a fenti 22. pontban) érintett jogvitáknak. A Bizottság ahhoz a feltételhez kötötte a T-87/94. sz. ügy – mint irányadó ügy – elfogadását, hogy az Elsőfokú Bíróság ne hozzon döntést a Bouma és Beusmans ítéletek kihirdetéséig (hivatkozás a fenti 26. pontban).

- 49 2003. március 26-i végzésével az Elsőfokú Bíróság első tanácsa elnöke a felek meghallgatását követően elrendelte, hogy a felperest érintően a T-87/94. sz. ügyet válasszák külön a jelen ítélet 39. pontjában említett egyesített ügyektől, és hogy a felperes vonatkozásában a T-87/94. sz. ügy eljárása folytatódjék.
- 50 A 2003. július 2-án tartott teljes ülésen elfogadott határozatával az Elsőfokú Bíróság a jelen ügyet három bíróból álló tanács – ez esetben az első tanács – elé utalta.
- 51 2004. május 28-i határozatával az Elsőfokú Bíróság első tanácsának elnöke az eljárási szabályzat 55. cikke 2 §-ának értelmében elrendelte az ügy soron kívüli elbírálását.
- 52 Az új ítélkezési évben módosult az Elsőfokú Bíróság tanácsainak összetétele, az előadó bíró az ötödik tanácsba került, következésképpen a jelen ügyet is ennek a tanácsnak adták át.
- 53 Az előadó bíró jelentése alapján az Elsőfokú Bíróság (ötödik tanács) a szóbeli szakasz megnyitásáról határozott, előzetes bizonyításfelvétel nélkül. Az Elsőfokú Bíróság azonban a pervezető intézkedések keretében a felperest írásbeli kérdések megválaszolására, a Tanácsot pedig egy kérdés megválaszolására hívta fel; ennek a felek az előírt határidőn belül eleget tettek. Az Elsőfokú Bíróság felhívta a Bizottságot egy bizonyos dokumentum szolgáltatására. A Bizottság ennek az előírt határidőn belül eleget tett.
- 54 A felek a 2005. november 29-i tárgyaláson előadták szóbeli előterjesztéseiket, és válaszoltak az Elsőfokú Bíróság által feltett kérdésekre.

A felek kérelmei

55 A felperes azt kéri, hogy az Elsőfokú Bíróság:

- kötelezze a Közösséget, hogy fizessen meg 68 896,57 eurót, illetve ennek 1992. május 19-től a kifizetés napjáig évi 8%-os kamattal megnövelt összegét;

- kötelezze a Közösséget a költségek viselésére.

56 A Tanács azt kéri, hogy az Elsőfokú Bíróság:

- utasítsa el a keresetet;

- kötelezze a felperest a költségek viselésére.

57 A Bizottság azt kéri, hogy az Elsőfokú Bíróság:

- a keresetet mint megalapozatlant utasítsa el;

- kötelezze a felperest a költségek viselésére.

A jogkérdésről

- 58 A felperes azt állítja, hogy fennállnak a Közösség felelősségvállalásának feltételei, és hogy kérelme részleges elévülésének – amelyre a Tanács hivatkozott – nem lehet helyt adni, e kérdés egyébként mindenképpen meghaladná a jelen eljárás tárgyát képező jogvita kereteit, amelyeket a felek az egyeztető találkozók során határoztak meg.
- 59 Az Elsőfokú Bíróság úgy ítéli meg, hogy a jelen ügyben az elévülés kérdésének vizsgálata annak előzetes megállapítását teszi szükségessé, hogy az EK-Szerződés 215. cikke második bekezdésének (jelenleg EK 288. cikk második bekezdés) értelmében fennállhat-e a Közösség felelőssége, és ha igen, mely időpontig (ebben az értelemben lásd az Elsőfokú Bíróság Bouma-ítéletének (hivatkozás a fenti 22. pontban) 28. pontját és Beusmans-ítéletének (hivatkozás a fenti 22. pontban) 27. pontját, valamint a T-199/94. sz., Gosch kontra Bizottság ügyben 2002. február 7-én hozott ítéletének (EBHT 2002., II-391. o.) 40. pontját.

A Közösség felelősségéről

A felek érvei

- 60 A felperes érveit három részre lehet osztani. Első helyen a felperes emlékeztet azon jogaira, amelyek SLOM-termelői minőségében illetik meg, és arra hivatkozik, hogy a Közösség abból eredő felelősségének elismerését illetően, hogy a 2187/93 rendelet értelmében a Közösség kártalanítást ajánlott fel a felperesnek, valamint az intézmények e rendelet elfogadása után tanúsított magatartását illetően nem lehet különbséget tenni a szóban forgó SLOM-termelők különféle kategóriái között. Második helyen a felperes azt állítja, hogy saját helyzete eltér a Böcker-Lensing-ítélet (hivatkozás a fenti 18. pontban), a Bouma-ítélet (hivatkozás a fenti 22. pontban), és a

Beusmans-ítélet (hivatkozás a fenti 22. pontban) által érintett ügyek felpereseinek helyzetétől. Harmadik helyen a felperes vitatja a 2330/98 rendelet értelmében felajánlott kártalanítás odaítélésnek azon feltételeit, amelyekre az alperesek is hivatkoztak.

- 61 A felperes elsőként arra hivatkozik, hogy ő SLOM-termelő, és minden SLOM-termelőt egyaránt jellemez az a tény, hogy a közösségi jogalkotó – mivel 1984-ben bevezette a tejkvóták rendszerét – szándékosan kizárta őket abból a lehetőségből, hogy kiegészítő illetéktől mentes, „referenciamennyiségnek” nevezett tejkvótát kaphassanak. A felperes hozzáteszi, hogy e rendszer keretében minden közösségi termelő részesült egy olyan kvótában, amely közvetlenül a „referenciaév” során ténylegesen teljesített termeléshez kötődik, de az 1978-ban és az ezt követő években tett értékesítésmegszüntetési kötelezettségvállalás okán szinte egy SLOM-termelő sem termelt tejet az 1983-as referenciaév során, amiből az következik, hogy értékesítésmegszüntetési kötelezettségvállalásuk lejártakor a SLOM-termelők nem követelhetek tejkvótát.
- 62 Ezt követően a felperes emlékeztet a Mulder I. ítélet (hivatkozás a fenti 6. pontban), a Spagl-ítélet (hivatkozás a fenti 11. pontban), és a Mulder II. ítélet (hivatkozás a fenti 13. pontban) megfogalmazására, valamint arra a tényre, hogy a Mulder II. ítélet (hivatkozás a fenti 13. pontban) értelmében a Közösségnek meg kell térítenie a SLOM-termelők – és így a felperes – által elszenvedett, az elmaradt haszonból származó károkat, azon időszak vonatkozásában, amelynek során a termelőket jogellenesen kizárták a tejtermelésből, tehát értékesítésmegszüntetési kötelezettségvállalásuk lejártának időpontja és azon időpont között, amikor különleges referenciamennyiséget követelhetek.
- 63 Végül a felperes azt állítja, hogy a 2187/93 rendelet értelmében felajánlott kártalanításból – amely rendelet az összes olyan tejtermelőt, köztük a felperest is, érinti, akik az alperesek szerint a Mulder II. ítélet (hivatkozás a fenti 13. pontban) alapján kártérítést követelhetnek – az következik, hogy a Közösség kifejezetten elismerte felelősségét azon SLOM-termelők tekintetében, akik a 764/89 és az

1639/91 rendelet értelmében végleges referenciamennyiséget kaptak; a felperes pedig a termelők azon kategóriájába tartozik, akik az 1639/91 rendelet szerinti referenciamennyiséget kapták.

- 64 A Közösség felelőssége elismerésének alátámasztására a felperes nemcsak a 2187/93 rendelet elfogadása előtti Spagl-ítéleten (hivatkozás a fenti 11. pontban) és a Mulder II. ítéleten (hivatkozás a fenti 13. pontban), az 1992. augusztus 5-i közleményen, a Bizottságnak a 2187/93 rendeletre vonatkozó 1993. április 21-i javaslatán [COM(93) 161. végleges, a továbbiakban: az 1993. április 21-i javaslat], valamint a 2187/93 rendeleten alapuló érvekre hivatkozik, hanem az e rendelet elfogadás után az intézmények által tanúsított magatartáson és az ez utáni ítélkezési gyakorlaton alapuló érvekre is, amelyek egyértelműen bizonyítják, hogy a SLOM 1983 termelők és a felperes által SLOM 1984 termelőknek nevezettek között semmiféle különbségtételre nem került sor.
- 65 E tekintetben a felperes az alábbi észrevételeket teszi.
- 66 A 2187/93 rendelet elfogadását megelőző tények vonatkozásában a felperes elsősorban azt állítja, hogy a Spagl-ítéletben (hivatkozás a fenti 11. pontban), amelynek elsődleges tárgya a SLOM 1983 termelők jogainak és kötelességeinek meghatározása volt – amely kategóriába a felperes is tartozik –, a Bíróság úgy ítélte meg, hogy ezek a termelők ugyanazon a jogcímen jogosultak referenciamennyiségre, mint a SLOM 1984 termelők. Ez az ítélet volt az egyik oka annak, hogy a Tanács hatályon kívül helyezte az 1639/91 rendeletet, amelynek értelmében a referenciamennyiségek odaítélésének jogosultsága tekintetében a SLOM 1983 termelőket és a SLOM 1984 termelőket azonos elbánásban részesítették, és különbség csak a különleges referenciamennyiségek későbbi időponttól történő odaítélésében volt.
- 67 A felperes másodsorban hangsúlyozza, hogy a Mulder II. ítélet (hivatkozás a fenti 13. pontban) alapját képező ügy, amely a Spagl-ítélet (hivatkozás a fenti 11. pontban) alapját képező ügghöz hasonlóan irányadó ügy volt, minden olyan SLOM II.

termelőre vonatkozik, a SLOM 1983 termelőket is beleértve, akik egyébként érdekvédelmi szervezetbe (Stichting SLOM) tömörültek, és akár a Bíróság, illetve az Elsőfokú Bíróság előtt tartott tárgyalásokon és informális találkozókon, akár az alperesekkel a Mulder II. ítélet értelmében (hivatkozás a fenti 13. pontban) odaitélendő kártérítés összegéről folyó tárgyalások során közösen, ügyvédekkel képviseltették magukat. Ez volt egyébként az alperesek véleménye is, akik ebben e tekintetben soha nem tettek különbséget a SLOM 1983 termelők és a SLOM 1984 termelők között.

- 68 Harmadsorban a felperes azt állítja, hogy az 1992. augusztus 5-i közleményben a felperesek a Mulder II. ítéletet (hivatkozás a fenti 13. pontban) követően bejelentették, hogy az összes SLOM-termelőnek – és nem csupán az ezen ítéletben érintett felpereseknek – nyújtandó kártérítés gyakorlati módozatait meg fogják határozni, tekintve, hogy a Spagl-ítélet értelmében (hivatkozás a fenti 11. pontban) nincs különbség a SLOM 1983 termelők és a SLOM 1984 termelők.
- 69 Az a tény, hogy a Bizottság úgy vélte, hogy azonos módon kell kezelnie a SLOM I. és a SLOM II termelőket, kétségtávol az 1993. április 21-i javaslat indokolásából ered.
- 70 E tekintetben a felperes emlékeztet a hivatkozott javaslat „Jogi aspektusok: az elv” című részében szereplő megállapításokra:

„Az elfogadott megoldás: a tagállamok segítségével valamennyi termelőnek üzleti ajánlatot kell tenni, amelyet kiegyenlítésül el kell fogadniuk. Visszautasítás esetén a termelőnek nincs más választása, mint hogy a Bíróság előtt bizonyítsa, hogy kára a vonatkozó költségekkel, a veszteségekkel és a fizetési határidők növekedésével együtt több, mint az ajánlat összege. Tekintve, hogy az ajánlat összegei ráhagyásokkal kerültek kiszámításra, remélhető, hogy az esetek többsége megoldható.”

- 71 A felperes szerint ebből a javaslatból az következik, hogy az intézmények a kár mértékének és nem az „érintett termelők” körének vitatására tartják fenn maguknak a jogot abban az esetben, ha az ajánlat nem kerülne elfogadásra.
- 72 A felperes továbbá azt állítja, hogy – amint az a 2187/93 rendelet preambulumbekzdéseinek szövegéből is következik – a rendeletnek kollektív ügyleti javaslat jellege van, amelyet minden végleges referenciamennyiséggel rendelkező tejtermelőnek címeztek, tehát neki is, és semmilyen különbségtétel nem történt sem a SLOM I. és SLOM II termelők, sem pedig a SLOM 1983 és a SLOM 1984 termelők között.
- 73 A 2187/93 rendelet elfogadása után az intézmények által tanúsított magatartást és az ítélezési gyakorlatot illetően a felperes azt állítja, hogy a Bizottság képviselői a legcsekélyebb jelét sem adták annak, hogy fenn akarják tartani maguknak a jogot a Közösségnek a 2187/93 rendeletből és az e rendelet alapján felajánlott kártalanításból következő felelősségének visszavonására, sem a Bizottság által a holland SLOM-termelők ügyvédeivel már évek óta fenntartott rendszeres kapcsolatok keretében, sem az Elsőfokú Bíróság előtti informális találkozók keretében, sem az Elsőfokú Bírósághoz benyújtott egyéb kártérítési keresetekkel kapcsolatban, sem az „elévülési ügyek” és ezek rendeletei keretében, sem azon kártérítési kérelmek rendeletének keretében, amelyek vonatkozásában a Közösség felelősségét csak 1993 után ismerték el.
- 74 A felperes elsősorban arra hivatkozik, hogy a 2187/93 rendelet szerinti kártalanítási ajánlatokat elutasító termelők – köztük a felperes – által az Elsőfokú Bírósághoz benyújtott kártérítési kereseteken alapuló eljárásokat a Mulder III. ítélet (hivatkozás a fenti 20. pontban) kihirdetéséig felfüggesztették. A felperes szerint az alperesek kezdettől fogva meg voltak győződve arról, hogy az ennek az ítéletnek az alapját képező ügy az irányadó minden olyan holland SLOM-termelő számára, akik végleges referenciamennyiséget kaptak, ez különösen azon informális találkozókól következik, amelyeket az Elsőfokú Bíróság szervezett annak érdekében, hogy meg lehessen vitatni a SLOM-termelők által kezdeményezett ügyekből adódó eljárás előrehaladá-

sát. E körülmények között a felperes azt állítja, hogy az alperesek nem vitatják azt, hogy a SLOM 1983 és a SLOM 1984 termelők között semmilyen különbségtétel nem történt. Az ő esetét kivéve az alperesek nem vitatták a Közösség azon termelőkkel szembeni felelősségét, akik azután nyújtották be keresetüket az Elsőfokú Bírósághoz, hogy visszautasították a 2187/93 rendelet alapján felajánlott kártalanítást, és akik tekintetében ezt a felelősséget már korábban elismerték.

75 A felperes hozzáteszi, hogy a 2187/93 rendelet elfogadásának pillanatától kezdve az alperesek tudták, hogy a SLOM-termelők a Mulder II. ítélet (hivatkozás a fenti 13. pontban) alapját képező ügy eljárási irataiban, valamint az Elsőfokú Bírósághoz 1993-ban és 1994-ben a holland SLOM-termelők nevében, akik közé ő is tartozik, benyújtott számos keresetben hivatkozott okokból nem fogadhatják el a szóban forgó rendelet értelmében meghatározott kártalanítási ajánlatot. A Mulder II. ítélet (hivatkozás a fenti 13. pontban) és a Mulder III. ítélet (hivatkozás a fenti 20. pontban) alapját képező ügyek felpereseinek ügyvédeivel történt előzetes egyeztetés megfelelő módon bizonyította a Bizottság számára, hogy a 2187/93 rendeletben szereplő különkénti kártalanítási összegek túl alacsonyak a holland termelők kárának megtérítéséhez.

76 A felperes szerint ezért történt az, hogy a többi SLOM-termelő nem emelt kifogást az ellen, hogy ameddig a Bíróság nem hoz ítéletet a Mulder III. ügyben, felfüggeszék azokat az eljárásokat, amelyekben ők nyújtottak be keresetet az Elsőfokú Bírósághoz, mivel a többi SLOM-termelő úgy ítélte meg, hogy elvárható, hogy szigorúan a Mulder II. ítélet (hivatkozás a fenti 13. pontban) és a Mulder III. ítélet (hivatkozás a fenti 20. pontban) alapját képező ügyek felpereseivel azonos módon kezeljék őket. A felperesek képviselőinek és a holland SLOM-termelők ügyvédjeinek kapcsolattartása során soha nem merült fel az az ötlet, hogy az alperesek a SLOM-termelők egy része tekintetében visszatérjenek a Közösségnek – a 2187/93 rendelet alapján tett ajánlatokból eredő – felelősségének a kérdésére.

- 77 A felperes elsősorban arra hivatkozik, hogy az alpereseknek az Elsőfokú Bíróság T-20/94. sz., Hartmann kontra Tanács és Bizottság ügyben 1997. április 16-án hozott ítélete (EBHT 1997., II-595. o) és a T-554/93. sz., Saint és Murray kontra Tanács és Bizottság ügyben 1997. április 16-án hozott ítélete (EBHT 1997., II-563. o) után tanúsított magatartása nem tett különbséget a SLOM 1983 termelők és a SLOM 1984 termelők között, következésképpen semmi nem enged arra következtetni, hogy a felperesek végül is visszatérhettek a Közösség felelősségének kérdésére.
- 78 E tekintetben a felperes úgy ítéli meg, hogy a Bizottság 1998. február 27-i levelében tájékoztatta az Elsőfokú Bíróságot, hogy szándékában áll ügyleti ajánlatot tenni a „Hartmannhoz hasonló” SLOM I. és SLOM II. termelőket érintő valamennyi ügyleti felperesének, és hogy az e kategóriákba tartozó összes termelő különbségtétel nélkül megújított ajánlatot kapott a Bizottságtól. A felperes hozzáteszi, hogy – bár az ügyleti ajánlat nem vonatkozott az e kategóriákba tartozó azon holland termelőkre, akik visszautasították a 2187/93 rendelet szerinti kártalanítást, és akik ezután kártérítési keresetet nyújtottak be az Elsőfokú Bírósághoz – ez az eljárási mód megfelelt annak, amiben a felek megállapodtak, és az a fontos, hogy a SLOM 1983 termelőket és a SLOM 1984 termelőket azonos elbánásban részesítették.
- 79 A Tanács annak is megteremtette a feltételeit, hogy az Elsőfokú Bíróság T-195/94. és T-202/94. sz., Quiller és Heusmann kontra Tanács és Bizottság ügyekben 1997. december 9-én hozott ítélete (EBHT 1997., II-2247. o.; a továbbiakban: Quiller-ítélet) szerinti kollektív kártalanítást ajánljon fel az ítéletben érintett termelői csoportnak, amely ajánlat nem tett különbséget a SLOM 1983 termelők és a SLOM 1984 termelők között, mivel az ügyben szereplő egyik termelő SLOM 1983 termelő volt. Elismeri, hogy az értékesítés megszüntetési kötelezettségvállalás az egész gazdaságára vonatkozott, míg F. Quiller egyszerre volt kedvezményezettje egy 1983-ban lejárt értékesítés megszüntetési kötelezettségvállalással terhelt gazdaság egyik részének és tulajdonosa egy, a tejtermelést tovább folytató másik gazdaságnak. Mindenesetre megjegyzi, hogy a fent hivatkozott Quiller-ítéletben az Elsőfokú Bíróság kizárólag azt hangsúlyozta, hogy F. Quillernak nem kellett figyelembe vennie azt a tényt, hogy 1983 után újra kellett volna kezdenie a tejtermelést a gazdaság azon a részében, amelynek kedvezményezettje volt, hogy ne vonatkozzék rá a kvóták rendszere, mint a Spagl-ítélet (hivatkozás a fenti 11. pontban) alapját képező ügyleti felperesének esetében.

80 A felperes továbbá emlékeztet arra, hogy az Elsőfokú Bíróság előtt 1998. szeptember 30-án tartott informális találkozó jegyzőkönyvéből az derül ki, hogy az előadó bíró „C” kategóriába tartozónak minősítette azokat a termelőket, akiknek az intézmények kártalanítást ajánlottak fel, de akik ezt az ajánlatot a kárbecslés módszere miatt visszautasították. Ez a kategória magában foglalta az összes olyan SLOM I. és SLOM II. termelőt, akik tekintetében a Mulder III. ítélet (hivatkozás a fenti 20. pontban) után ügyleti tárgyalásokra került sor a Bizottsággal. A felperes arra hivatkozik, hogy az alperesek soha nem utaltak arra, hogy a SLOM 1983 alcsoport figyelembe vette azt a lehetőséget, hogy az intézmények végeredményben viszatérhetnek a Közösség felelősségének kérdésére.

81 Másodszor a felperes emlékeztet arra, hogy a Bizottságot a folyamatban lévő kártérítési kérelmek elrendezésére felhatalmazó 2330/98 rendelet preambulumbekzdéseiben a Tanács hangsúlyozza, hogy a Mulder II. ítéletet követően (hivatkozás a fenti 13. pontban) az intézmények „vállalták, hogy teljesen érvényre juttatják az említett ítéletet”, és megállapítja, hogy „ez alapvetően azokat a termelőket érintette, akik a [...] 857/84 [...] tanácsi rendeletbe a [...] 764/89 vagy az [...] 1639/91 rendelettel beillesztett rendelkezéseknek megfelelően jogosultak voltak különleges referenciamennyiségre”. A felperes hangsúlyozza, hogy e vonatkozásban a SLOM I. és a SLOM II. termelőket azonos elbánásban részesítették, és semmi nem utal arra, hogy a SLOM 1983 termelőket, mint a SLOM II. termelők alcsoportjának, figyelembe kellett vennie azt a lehetőséget, hogy véglegesen elveszítik a kártalanítás iránti jogukat. A felperes arra is hivatkozik, hogy amikor 2000-ben a Bizottság a Mulder II. ítélet következményeiről (hivatkozás a fenti 13. pontban) folyó tárgyalások keretében vitatta a Közösség vele és a többi SLOM 1983 termelővel szembeni felelősségét, a Bizottság álláspontja az volt, hogy a végleges referenciamennyiséggel rendelkező összes SLOM-termelőnek „legalább egy alkalommal” kártalanítási ajánlatot kell kapni. A felperes szerint úgy tűnik, hogy a Bizottság ez esetben sem különböztette meg a SLOM 1983 és a SLOM 1984 termelőket.

82 Harmadsorban a felperes azt állítja, hogy a Mulder III. ítélet (hivatkozás a fenti 20. pontban) megállapította, hogy minden holland SLOM-termelő, őt is beleértve, jogos indokkal utasította el a 2187/93 rendelet értelmében felajánlott kártalanítást.

- 83 A felperes szerint a Mulder II. ítélet (hivatkozás a fenti 13. pontban) és a Mulder III. ítélet (hivatkozás a fenti 20. pontban) alapját képező ügyekben egyértelműen megállapításra került, hogy ez utóbbi szolgált mintául az összes holland SLOM-termelővel kötendő kollektív megállapodás számára. A 2000. év második félévében a SLOM-termelők ügyvédje és a Kleinlangevelsloo – a Stichting SLOM képviselője –, valamint a Bizottság képviselői intenzív egyeztetésben állapodtak meg, amely lényegében az összes olyan SLOM-termelőt érintette, akiknek 1991-ben vagy 1993-ban végleges referenciamennyiséget juttattak, és akiknek a 2187/93 rendelet értelmében ügyleti ajánlatot tettek.
- 84 A felperes szerint ezért csodálkoztak a holland SLOM-termelők, hogy a Bizottság a Böcker-Lensing-ítéletre hivatkozva (hivatkozás a fenti 18. pontban) 2000-ben elutasította a SLOM 1983 termelők kártérítési igényét, még akkor is, ha – a felpereshez hasonlóan – rendelkeztek végleges referenciamennyiséggel. A Bizottság már nem volt hajlandó elvben elismerni a Közösség felelősségét azon SLOM 1983 termelőkkel szemben, akik még megcáfolhatatlan írásbeli bizonyítékokat is tudtak szolgáltatni a tekintetben, hogy az értékesítésmegszüntetési kötelezettségvállalásuk lejártakor 1983-ban konkrét intézkedéseket tettek a tejtermelés újrakezdése érdekében.
- 85 A felperes úgy véli, hogy azt a tényt, hogy a Bizottság későn vitatta a Közösségnek a vele és a referenciamennyiséggel rendelkező többi holland SLOM 1983 termelővel szembeni felelősségét, a gondos ügyintézés legalapvetőbb elveivel ellentétesnek kell minősíteni. Azt állítja, hogy számára közömbös, hogy az Elsőfokú Bíróság miként minősíti jogilag az alperesek viselkedését: a gondos ügyintézés elve megsértésének, az egyenlőség elve megsértésének, rosszhiszeműségnek, a jogvesztés vagy jogelévülés (rechtsverwerking) szabályai megsértésének vagy másként. A felperes azt akarja kiemelni, hogy ez a magatartás szerinte jogilag elfogadhatatlan. Ezenkívül úgy véli, hogy ez a magatartás a legtisztább rosszhiszeműségből ered, és hogy az alperesek visszaéltek azzal, hogy a Mulder II. ítélet alapját (hivatkozás a fenti 13. pontban) és a Mulder III. ítélet alapját (hivatkozás a fenti 20. pontban) képező ügyekben kivételes mértékben elhúzódtak a bírósági eljárás.

- 86 A felperes szerint ebből az következik, hogy a Bizottság állandó és logikus hozzáállásával azon tény által keltett jogos bizalmat a SLOM-termelőkben, hogy ezután nem vitatta a Közösségnek a 2187/93 rendeletben elismert felelősségét, és e körülmények között a Bizottságot a felelősség vitatásának jogát illetően jogvesztettnek kell tekinteni, mivel első ízben 2000-ben vitatta a felelősséget. A felperes szerint az az egyszerű tény, hogy az Elsőfokú Bíróság meghozta a Böcker-Lensing-ítéletet (hivatkozás a fenti 18. pontban), nem járhat azzal a következménnyel, hogy a Bizottság kétségbe vonja a Közösség SLOM-termelőkkel szembeni felelősségét, mivel a Bizottságnak a kártérítés összegét illetően egyezsége kellett jutnia, és jutott is a Mulder II. ítélet alapját (hivatkozás a fenti 13. pontban) és a Mulder III. ítélet alapját (hivatkozás a fenti 20. pontban) képező ügyek felpereseivel.
- 87 Végül a felperes hangsúlyozza, hogy a Bizottság nem vitatta azokat a tényeket, amelyeket keresetében a Bizottság képviselőinek a holland SLOM-termelőkkel való többéves kapcsolattartás során tanúsított magatartását érintően előadott.
- 88 Második érvként a felperes rámutat arra, hogy az ő helyzete különbözik a Böcker-Lensing-ítélet (hivatkozás a fenti 18. pontban), a Bouma-ítélet (hivatkozás a fenti 22. pontban) és a Beusmans-ítélet (hivatkozás a fenti 22. pontban) felpereseinek helyzetétől, amely ítéletekben az Elsőfokú Bíróság úgy döntött, hogy nem állapítható meg a Közösségnek a holland SLOM 1983 termelőkkel szembeni felelőssége, mivel ez utóbbiak nem bizonyították elégséges módon, hogy az értékesítésmegszüntetési kötelezettségvállalásuk lejártakor szándékukban állt újra kezdeni a termelést.
- 89 A felperes úgy véli, hogy a Bouma-ítélet alapját (hivatkozás a fenti 22. pontban) és a Beusmans-ítélet alapját (hivatkozás a fenti 22. pontban) képező ügyekben benyújtott fellebbezés kimenetele hatással van a jelen ügy kimenetelére. Szerinte ha a Bíróság azt állapítja meg véglegesen, hogy a Közösség felelős e két ügy felpereseivel szemben, ebből az következik, hogy a Közösség a jelen ügy felperesével szemben is felelős, sőt,

nagyobb általánosságban a végleges referenciamennyiséggel rendelkező valamennyi SLOM 1983 termelővel szemben is. Ha azonban a Bíróság elutasítja a fellebbezéseket, az nem jelenti, hogy a Közösség nem felelős a jelen ügy felperesével és a végleges referenciamennyiséggel rendelkező többi SLOM 1983 termelővel szemben.

- 90 A felperes szerint az ő helyzete különbözik a Böcker-Lensing-ítélet (hivatkozás a fenti 18. pontban), a Bouma-ítélet (hivatkozás a fenti 22. pontban) és a Beusmans-ítélet (hivatkozás a fenti 22. pontban) alapját képező ügyek felpereseinek helyzetétől. Azt állítja, hogy 1991 óta rendelkezik az 1639/91 rendelet értelmében juttatott végleges referenciamennyiséggel, és hogy a Közösség vele szemben fennálló felelősségét nem vitatták a Mulder II. ítélet (hivatkozás a fenti 13. pontban) óta. Egyébként ebből az ítéletből, valamint a 2187/93 és a 2330/98 rendeletről egyértelműen következik, hogy semmilyen különbséget nem kellett tenni a SLOM I. és a SLOM II. termelők között. Ehhez képest E. Bouma és B. M. J. B. Beusmans még mindig nem rendelkezik végleges referenciamennyiséggel, B. Böcker-Lensingnek pedig csak 1995-ben juttattak referenciamennyiséget. A felperes arra is hivatkozik, hogy az említett termelők egyikének sem tettek a 2187/93 rendelet szerinti ügyleti ajánlatot. Az alperesek soha nem ismerték el a Közösségnek a fent hivatkozott ítéletek által érintett három termelővel szembeni felelősségét, tehát a Bizottság az ő esetükben sem térne vissza a közösségi felelősség kifejezett elismerésének kérdésére.
- 91 A felperes végül azt állítja, hogy jogilag elfogadhatatlan a Közösségnek a SLOM 1983 termelőkkel szembeni felelősségét a SLOM I. termelők tekintetében alkalmazottól eltérő alapon értékelni, és úgy ítéli meg, hogy az Elsőfokú Bíróság által a Bouma-ítéletben (hivatkozás a fenti 22. pontban) és a Beusmans-ítéletben (hivatkozás a fenti 22. pontban) alkalmazott értékelés pontatlan, mivel az Elsőfokú Bíróság úgy döntött, hogy a SLOM 1983 termelőkre háruló bizonyítási teher bizonyára súlyosabb volt, mint a SLOM I. termelőkre háruló teher, jóllehet helyzetük azonos volt. A felperes megismétli azokat a jogalapokat, amelyekre B. M. J. B. Beusmans az Elsőfokú Bíróság T-73/94. sz. ügyben hozott ítélete ellen benyújtott fellebbezésében hivatkozott, hangsúlyozván, hogy egyetért ezekkel a jogalapokkal, de hozzáteszi, hogy az Elsőfokú Bíróságnak nem kell foglalkoznia ezek megalapozottságával.

- 92 A bizonyíték tekintetében a felperes azt állítja, hogy a felpereseknek a Mulder I. ítéletet (hivatkozás a fenti 6. pontban) követően tanúsított magatartását figyelembe véve, a SLOM 1983 termelők egyike sem gondolt arra, hogy megőrizze az üzeme vagy üzemei 1983. évi működésére vonatkozó iratokat. A felperes azt állítja, hogy a SLOM 1983 termelők nagy része – őt magát is beleértve – 2000-ben már nem szolgáltathattak bizonyítékot arra, hogy 1983-ban konkrét intézkedéseket tettek a tejtermelés újrakezdése érdekében, még akkor sem, ha egyes, véletlenül még bizonyítékokkal rendelkező SLOM 1983 termelők bemutatták ezeket a Bizottságnak, azt feltételezván, hogy ezt kellett tenniük. E körülmények között a Bizottság csak néhány olyan esetben ítélte elégségesnek a bizonyítékokat, amelyek bírósági eljárás nélkül is kártalanítással végződtek.
- 93 E tekintetben a felperes azt állítja, hogy a tények bekövetkeztének idején nem volt szükséges bizonyítékokkal alátámasztani a kvóta juttatása iránti kérelmet és a kártérítési kérelmet. Hozzáteszi, hogy a bizonyíték iránti jelenlegi követelményeket több mint tíz évvel a tények bekövetkezése után, a könyvelések termelők általi megőrzésére vonatkozó törvényi kötelezettség elévülését követően, valamint a holland mezőgazdasági minisztérium többszöri átszervezését követően állapították meg, és ez utóbbi emiatt már nem tud információt szolgáltatni.
- 94 A felperes szerint a Bizottság azt állítja, hogy „a múltban elfogadta”, hogy a végleges referenciamennyiséggel rendelkező termelőket úgy tekintsék, mint akiknek az értékesítésmegszüntetési kötelezettségvállalás lejárta után szándékában állt a tejtermelés újrakezdése. A felperes azt állítja továbbá, hogy a Bizottság a végleges referenciamennyiséggel rendelkező SLOM 1983 termelőktől soha nem igényelte a tejtermelés újrakezdésére irányuló szándékuk kiegészítő bizonyítását azelőtt, hogy a Mulder III. ítélet következményeinek rendezéséről (hivatkozás a fenti 20. pontban) 2000-ben tárgyalásokat kezdett volna a holland SLOM-termelők ügyvédjével.
- 95 Harmadik érvében a felperes kifogásolja a Tanács hallgatólagosan megfogalmazott állítását, miszerint ő azért nem kapott a 2330/98 rendelet szerinti kártalanítási

ajánlatot a Bizottságtól, mert nem bizonyította, hogy az értékesítésmegszüntetési kötelezettségvállalása lejártakor szándékában állt újra kezdeni a tejtermelést. A 2330/98 rendelet, amely kizárólag azokra a SLOM-termelőkre vonatkozik, akikkel szemben a Közösség felelőssége korábban nem került elismerésre, nem érinti az olyan termelőket, mint ő, akikkel szemben a Közösség már elismerte felelősségét.

- 96 A felperes egyébként úgy véli, hogy az állítás pontatlan. Az állítás egyrészt úgy érthető, hogy a tejtermelésnek az értékesítésmegszüntetési kötelezettségvállalás lejártakor történő újratekzdésére vonatkozó nyilatkozat hatással volt a 2330/98 rendelet szerinti kártalanítási ajánlatról szóló határozatra.
- 97 Másrészt a Bizottság még a Böcker-Lensing-ítéletet követően (hivatkozás a fenti 18. pontban) is anélkül tett bizonyos esetekben a 2330/98 rendelet szerinti kártalanítási ajánlatokat azoknak a holland SLOM 1983 termelőknek, akikkel szemben a végleges referenciamennyiség hiánya miatt nem ismerte el a Közösség felelősségét, hogy feltételeket szabott volna, különösen a tejtermelés újratekzdésére vonatkozó szándék bizonyítása vonatkozásában.
- 98 A felperes rámutat arra, hogy különösen J. I. M., W. Spikker és T. J. W. Kraaienvanger, a T-533/93. sz. ügy felperesei esetében történt így, akik a 2330/98 rendelet szerinti kártalanítási ajánlatot 1999. április 29-én, illetve 2000 májusában kapták meg.
- 99 Ezenkívül a Bizottság még a 2330/98 rendelet elfogadása előtt kártalanítási ajánlatokat küldött néhány olyan holland SLOM 1983-termelőnek, mint W. Brouwer felperes (T-533/93. sz. ügy), aki 1997-ben kapott kártalanítási ajánlatot, és miután elfogadta, 1999 áprilisában kártalanításban részesült.

- 100 A felperes szerint a fent hivatkozott tények azt mutatják, hogy a szokásos magatartásnak megfelelően a Bizottság még a 2187/93 rendeletben előírt határidő lejárta és a Böcker-Lensing-ítélet (hivatkozás a fenti 18. pontban) után is további kártalanítási ajánlatokat tett azoknak a SLOM 1983 termelőknek, akikkel szemben csak később ismerték el a Közösség felelősségét, mert ezek a termelők csak a 2187/93 rendeletben megállapított határidő után kaptak végleges referenciamennyiséget.
- 101 A Tanács és a Bizottság azt állítja, hogy a Közösség szerződésen kívüli felelőssége megállapításának feltételei a jelen ügyben nem állnak fenn, következésképpen a keresetet el kell utasítani.

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

- 102 Emlékeztetni kell arra, hogy az ítélkezési gyakorlat szerint a Közösség szerződésen kívüli, az EK 288. cikk második bekezdése szerinti – az intézmények által okozott kár miatti – felelősségének beállításához több együttes feltétel, azaz az intézményeinek felróható jogellenes magatartás, a kár tényleges felmerülése, valamint a jogellenes magatartás és a hivatkozott kár közötti ok-okozati kapcsolat teljesülése szükséges (a Bíróság 4/69. sz., Lütticke kontra Bizottság ügyben 1971. április 28-án hozott ítéletének [EBHT 1971., 325. o.] 10. pontja, a 197/80–200/80., a 243/80., a 245/80. és a 247/80. sz., Ludwigshafener Walzmühle és társai kontra Tanács és Bizottság egyesített ügyekben 1981. december 17-én hozott ítéletének [EBHT 1981., 3211. o.] 18. pontja; az Elsőfokú Bíróság T-481/93. és T-484/93. sz., Exporteurs in Levende Varkens és társai kontra Bizottság ügyben 1995. december 13-án hozott ítéletének [EBHT 1995., II-2941. o.] 80. pontja; valamint a Bouma-ítélet [hivatkozás a fenti 22. pontban] 39. pontja és a Beusmans-ítélet [hivatkozás a fenti 22. pontban] 38. pontja, e pontokat a Bouma és Beusmans ítélet [hivatkozás a fenti 26. pontban] 43. pontja és a Gosch kontra Bizottság ítélet [hivatkozás a fenti 59. pontban] 41. pontja is megerősítette).
- 103 Az értékesítés megszüntetési kötelezettséget vállaló tejtermelők helyzetét illetően a Közösség felelőssége minden egyes olyan termelővel szemben fennáll, akit kár ért

abból a tényből eredően, hogy a 857/84 rendelet alkalmazása miatt akadályoztatva volt a tejszállításban (a Mulder II. ítélet [hivatkozás a fenti 13. pontban] 22. pontja). Ez a felelősség a bizalomvédelem elvének megsértésén alapul (a Bouma-ítélet [hivatkozás a fenti 22. pontban] 40. pontja és a Beusmans-ítélet [hivatkozás a fenti 22. pontban] 39. pontja, e pontokat a Bouma és Beusmans ítélet [hivatkozás a fenti 26. pontban] 45–47. pontja és a Gosch kontra Bizottság ítélet [hivatkozás a fenti 59. pontban] 42. pontja is megerősítette).

104 Valamely közösségi szabályozással szemben azonban csak akkor lehet hivatkozni a bizalomvédelem elvére, ha korábban maga a Közösség teremtett olyan helyzetet, amely jogos elvárásokat támaszthatott (a Bíróság C-177/90. sz. Kühn-ügyben 1992. január 10-én hozott ítéletének [EBHT 1992., I-35. o.] 14. pontja; valamint a Bouma-ítélet [hivatkozás a fenti 22. pontban] 41. pontja és a Beusmans-ítélet [hivatkozás a fenti 22. pontban] 40. pontja, e pontokat a Bouma és Beusmans ítélet [hivatkozás a fenti 26. pontban] 45–47. pontja és a Gosch kontra Bizottság ítélet [hivatkozás a fenti 59. pontban] 43. pontja is megerősítette).

105 Ily módon az a gazdasági szereplő, akit valamely közösségi jogi aktus által közérdekből és támogatás ellenében felhívtak a tejértékesítés meghatározott idejű felfüggesztésére, jogosan várhatja el, hogy kötelezettségvállalása végén ne kerüljön olyan korlátozások alá, amelyek őt sajátos módon érintik abból a tényből kifolyólag, hogy élt a közösségi jog által felajánlott lehetőségekkel (a Mulder I. ítélet [hivatkozás a fenti 6. pontban] 24. pontja és a von Deetzen ítélet [hivatkozás a fenti 6. pontban] 13. pontja). Ezzel szemben a bizalomvédelem elve nem tiltja, hogy egy olyan rendszerben, mint a kiegészítő illetek rendszere, korlátozásokat szabjanak egy termelővel szemben amiatt, hogy a termelő – egy olyan döntés következtében, amelyet szabadon, közösségi jogi aktus felhívása nélkül hozott – az említett rendszer hatálybalépését megelőzően meghatározott időszakban nem értékesített tejet, vagy csak csökkentett mennyiséget értékesített (a Kühn-ítélet [hivatkozás a fenti 104. pontban] 15. pontja; valamint a Bouma-ítélet [hivatkozás a fenti 22. pontban] 42. pontja és a Beusmans-ítélet [hivatkozás a fenti 22. pontban] 41. pontja, e pontokat a Bouma és Beusmans ítélet [hivatkozás a fenti 26. pontban] 45–47. pontja és a Gosch kontra Bizottság ítélet [hivatkozás a fenti 59. pontban] 44. pontja is megerősítette).

- 106 A Spagl-ítéletből (hivatkozás a fenti 11. pontban) az következik, hogy a bizalomvédelem elvének megsértése nélkül a Közösség nem zárhatta volna ki a kvóták juttatásából az összes olyan termelőt, akiknek az értékesítés megszüntetési vagy átállítási kötelezettségvállalása 1983-ban járt le, különösen pedig azokat, akik, mint K. Spagl is, a kötelezettségvállalásukhoz fűződő okok miatt nem tudták újra kezdeni a tejtermelést (a Bouma-ítélet [hivatkozás a fenti 22. pontban] 43. pontja és a Beusmans-ítélet [hivatkozás a fenti 22. pontban] 42. pontja, e pontokat a Bouma és Beusmans ítélet [hivatkozás a fenti 26. pontban] 53. pontja és a Gosch kontra Bizottság ítélet [hivatkozás a fenti 59. pontban] 45. pontja is megerősítette). A Bíróság a Spagl-ítélet 13. pontjában a következőképpen határozott:

„[A] közösségi jogalkotó érvényesen állapíthatta meg az érintettek értékesítés megszüntetési vagy átállítási időszaka lejártának időpontját, hogy kizárhassa [a különleges referenciamennyiség juttatására vonatkozó rendelkezések] juttatásaiból azokat a termelőket, akik az értékesítés megszüntetési vagy átállítási kötelezettségvállalástól független okok miatt nem szállítottak tejet a referenciaév egésze vagy egy része folyamán. Ezzel szemben a bizalom[védelem] elve – ahogy azt a fent hivatkozott ítélkezési gyakorlat értelmezi – tiltja, hogy az ilyen időpontot olyan feltételek mellett határozzák meg, hogy az időpont azzal a hatással jár, hogy kizárja [az említett rendelkezések] juttatásaiból azokat a termelőket is, akik az 1078/77 rendelet értelmében tett kötelezettségvállalás végrehajtása következményeképpen nem szállítottak tejet a referenciaév egésze vagy egy része folyamán.”

- 107 Ebből az ítéletből ésszerűen következik, hogy azok a termelők, akiknek a kötelezettségvállalása 1983-ban járt le, kártérítési keresetüket csak akkor alapíthatják sikerrel a bizalomvédelem elvének megsértésére, ha bizonyítják, hogy azok az okok, amelyek miatt a referenciaévben nem kezdtek újra a tejtermelést, ahhoz a tényhez kapcsolódnak, hogy ők bizonyos időre felfüggesztették a termelést, és termelés-szervezési okokból nem tudták haladéktalanul újratekdeni (a Bouma-ítélet [hivatkozás a fenti 22. pontban] 45. pontja és a Beusmans-ítélet [hivatkozás a fenti 22. pontban] 44. pontja, e pontokat a Bouma és Beusmans ítélet [hivatkozás a fenti 26. pontban] 62. és 63. pontja és a Gosch kontra Bizottság ítélet [hivatkozás a fenti 59. pontban] 47. pontja is megerősítette).

- 108 Ezenkívül a Mulder II. ítélet (hivatkozás a fenti 13. pontban) 23. pontjából az következik, hogy a Közösség felelőssége attól a feltételtől függ, hogy a termelők világosan kifejezték-e azon szándékukat, hogy az értékesítésmegszüntetési kötelezettségvállalásuk lejártakor újra kezdik a tejtermelési tevékenységet. Ugyanis ahhoz, hogy a SLOM-termelők helyzetét előidéző rendelet érvénytelenségének kimondásához vezető jogtalanság megnyissa e termelők számára a kártalanítás iránti jogot, a termelőknek akadályoztatva kellett lenniük a tejtermelés újratekezésében. Ebből következik, hogy azok a termelők, akiknek a kötelezettségvállalása a 857/84 rendelet hatálybalépése előtt járt le, újra kezdték a termelést, vagy legalábbis intézkedéseket tettek e tekintetben, mint pl. a beruházások megvalósítása, a javítások elvégzése vagy a termeléshez szükséges berendezések karbantartása (a Bouma-ítélet [hivatkozás a fenti 22. pontban] 46. pontja és a Beusmans-ítélet [hivatkozás a fenti 22. pontban] 45. pontja, e pontokat a Bouma és Beusmans ítélet [hivatkozás a fenti 26. pontban] 89–91. pontja és a Gosch kontra Bizottság ítélet [hivatkozás a fenti 59. pontban] 48. pontja is megerősítette).
- 109 Ha a termelő nem fejezte ki e szándékát, nem bízhatott jogosan abban a lehetőségben, hogy a jövőben bármely pillanatban újra kezdheti a tejtermelést. E körülményekre tekintettel helyzete nem különbözik azon gazdasági szereplők helyzetétől, akik nem termeltek tejet, és akik a tejkvóták rendszerének 1984-ben történt bevezetése után akadályoztatva voltak e termelés megkezdésében. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint ugyanis a gazdasági változások szerinti folyamatos alkalmazkodást célzó közös piacszervezés területén a gazdasági szereplők nem bízhatnak jogosan abban, hogy majd nem fognak a piaci politika vagy a strukturális politika szabályaiból eredő esetleges korlátozások alá esni (a Bouma-ítélet [hivatkozás a fenti 22. pontban] 47. pontja és a Beusmans-ítélet [hivatkozás a fenti 22. pontban] 46. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat, e pontokat a Bouma és Beusmans ítélet [hivatkozás a fenti 26. pontban] 99–102. pontja és a Gosch kontra Bizottság ítélet [hivatkozás a fenti 59. pontban] 49. pontja is megerősítette).
- 110 A jelen ügyben – figyelembe véve azt, hogy az értékesítésmegszüntetési kötelezettségvállalása lejártának időpontja (1983. október 1-je) és a kvótarendszer hatálybalépésének időpontja (1984. április 1-je) között a felperes nem kezdte újra a tejtermelést – a kártérítési kérelmének megalapozottságához a felperesnek

bizonyítania kell, hogy az értékesítés megszüntetési kötelezettségvállalásának lejártakor szándékában állt újra kezdeni a termelést, ám ez a 857/84 rendelet hatálybalépése miatt lehetetlen volt számára (a Bouma-ítélet [hivatkozás a fenti 22. pontban] 48. pontja és a Beusmans-ítélet [hivatkozás a fenti 22. pontban] 47. pontja, e pontokat a Bouma és Beusmans ítélet [hivatkozás a fenti 26. pontban] 99–102. pontja is megerősítette).

- 111 Először is azt kell megállapítani, hogy a felperes nem szolgáltatott bizonyítékot arra vonatkozóan, hogy kapcsolatba lépett a nemzeti hatóságokkal azért, hogy 1984-ben, a tejkvótarendszer hatálybalépésének idején referenciamennyiségben részesülhessen, sem pedig arra vonatkozóan, hogy egyéb olyan lépéseket tett, amelyek alkalmasak arra, hogy bizonyítsák azon szándékát, hogy az értékesítés megszüntetési kötelezettségvállalásának lejártakor újra kezdi a tejtermelési tevékenységet.
- 112 Ami a felperes azon szándékára vonatkozó bizonyítékokat illeti, hogy az értékesítés megszüntetési kötelezettségvállalás lejártakor újrakezdi a tejtermelést, először is meg kell állapítani, hogy az Elsőfokú Bíróság kérelmére írt 2003. január 20-i e-mailben a felperes tanácsadója megerősíti, hogy a jelen ügyet választották irányadó ügynek, mivel a felperes már nem tudta bizonyítani, hogy 1983-ban intézkedéseket tett a termelés újrakezdése érdekében, és ebből az következik, hogy a jelen ügy megoldása kizárólag attól függ, hogy mi a jogi helyzete azoknak a termelőknek, akik kártalanítási ajánlatot kaptak, és azt visszautasították.
- 113 Bár az alperesek álláspontjával ellentétben a felperes azt állítja, hogy az említett bizonyíték szolgáltatása már lehetetlen, mert az érintett holland minisztérium már nem tud információt szolgáltatni, a felperes az Elsőfokú Bíróságnak a tárgyaláson feltett kérdésére azt válaszolta, hogy semmilyen lépést nem tett ezen információk megszerzése érdekében.

- 114 Végül: a felperes a tárgyaláson azt állította, hogy 1983 után 1984 végéig folyamatosan karbantartotta az istállókat és a legelőket, mivel megfelelő pillanatban újra akarta kezdeni a tejtermelést. A felperes hozzátette, hogy – a tejkvótarendszer miatt – évenként megújítandó szerződésekkel adta bérbe a földjeit, mivel 1984 nyarán szándékában állt újra kezdeni a tejtermelést.
- 115 A fentieket figyelembe véve meg kell állapítani, hogy a felperes azon esetleges szándéka, hogy az értékesítésmegszüntetési kötelezettségvállalásának lejártakor újra kezdje a tejtermelést, nem objektív elemeken, hanem csak saját nyilatkozatokon alapul, jóllehet hat hónap állt rendelkezésére ahhoz, hogy kézzel fogható intézkedéseket tegyen a termelés újrakezdése érdekében.
- 116 Másodszor – a felperesnek azt az érvét illetően, hogy az ő helyzete állítólag eltér a Bouma-ítélet (hivatkozás a fenti 22. pontban), a Beusmans-ítélet (hivatkozás a fenti 22. pontban) és a Böcker-Lensing-ítélet (hivatkozás a fenti 18. pontban) alapját képező ügyek felpereseinek helyzetétől abban az értelemben, hogy az ő esetétől eltérően E. Bouma és B. M. J. B. Beusmans még mindig nem rendelkeznek végleges referenciamennyiséggel, B. Böcker-Lensingnek pedig csak 1995-ben juttattak referenciamennyiséget – meg kell állapítani, hogy abból a tényből, hogy a felperes az 1639/91 rendelet hatálybalépésekor ideiglenes referenciamennyiséget kapott, nem következik, hogy a Közösség szerződésen kívüli felelőssége megállapításának keretében joga lenne kártérítésre (a Bouma-ítélet [hivatkozás a fenti 22. pontban] 50. pontja és a Beusmans-ítélet [hivatkozás a fenti 22. pontban] 49. pontja).
- 117 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a kvóták elosztását a Tanács és a Bizottság azon rendeletei írták elő, amelyeknek célja egy korábbi jogellenes jogi aktus által előidézett helyzet helyrehozatala volt. Annak biztosítása érdekében, hogy a kvóták azok érdekeit szolgálják, akiknek valóban szándékában áll tejet termelni, illetve elkerülendő, hogy a termelők a kvótákat kizárólag azzal a céllal igényeljék, hogy gazdasági hasznot húzzanak belőle, a jogalkotó több feltételhez kötötte a kvóták odaítélését (a Bouma-ítélet [hivatkozás a fenti 22. pontban] 51. pontja és a Beusmans-ítélet [hivatkozás a fenti 22. pontban] 50. pontja).

- 118 Az a tény, hogy egy kvótát megtagadtak valamelyik termelőtől, aki a kérelem benyújtásakor nem felelt meg a 857/84 rendelet érvénytelenségének orvoslására irányuló közösségi szabályozások által előírt feltételeknek, nem zárja ki, hogy a termelő a kötelezettségvállalásának lejártakor jogosan bízott a tejtermelés újakezdésének lehetőségében, következésképpen a Mulder II. ítéletben (hivatkozás a fenti 13. pontban) meghatározott feltételek mellett joga van kártérítéshez. Ezzel szemben az is lehetséges, hogy egyes termelők kötelezettségvállalásuk lejártakor nem akarták újra kezdeni a tejtermelést, és néhány évvel később referenciamennyiségben részesültek, mivel megfeleltek az akkori feltételeknek (a Bouma-ítélet [hivatkozás a fenti 22. pontban] 52. pontja és a Beusmans-ítélet [hivatkozás a fenti 22. pontban] 51. pontja).
- 119 Következésképpen az a tény, hogy utólag valamely termelő végleges referenciamennyiséggé alakított ideiglenes referenciamennyiséget kapott, önmagában nem bizonyítja, hogy a felperesnek az értékesítésmegszüntetési kötelezettségvállalása lejártakor szándékában állt újra kezdeni a tejtermelést (a Bouma-ítélet [hivatkozás a fenti 22. pontban] 53. pontja és a Beusmans-ítélet [hivatkozás a fenti 22. pontban] 52. pontja).
- 120 Nem lehet elfogadni a felperesnek azt az érvelését, miszerint a 2187/93 rendelet minden olyan tejtermelőre vonatkozik, akik a Mulder II. ítélet (hivatkozás a fenti 13. pontban) értelmében kártérítést követelhetnek, és hogy e rendelet a Közösség nevében kifejezetten elismeri a Közösség azon termelőkkel szembeni felelősségét, akik a 764/89 és az 1639/91 rendelet értelmében végleges referenciamennyiséget kaptak, mint például ő maga, aki ráadásul a 2187/93 értelmében egyéni kártalanítási ajánlatot is kapott.
- 121 E tekintetben először is azt kell megállapítani, hogy a felperes állításával ellentétben az intézmények az 1992. augusztus 5-i közleményben nem jelentették be, hogy az összes érintett SLOM-termelőt kártalanítani fogják. Az intézmények ugyanis a kártalanítás lehetőségét kifejezetten azokra a termelőkre korlátozták, „akiket a fent hivatkozott ítélet (a Mulder II. ítélet [hivatkozás a fenti 13. pontban]) értelmében [helyrehozható] kár ért amiatt, hogy az [...] 1078/77 rendelet által megteremtett

rendszerben való részvételüket követően a szükséges időben nem juthattak tejkvótához, és akik ténylegesen megfelelnek az ezen ítéletből következő követelményeknek és feltételeknek”.

- 122 Másodszor pedig meg kell állapítani, hogy a 2187/93 rendelet a bizonyos feltételeknek megfelelő SLOM-termelőkkel való kollektív megegyezésre irányult. A negyedik preambulumbekkezdésben kifejezetten említésre kerül, hogy a potenciális joggal rendelkezők nagy száma kizárja az egyéni helyzetek figyelembevételét, az utolsó preambulumbekkezdésben és a 14. cikkben pedig az, hogy a tejtermelőknek a fenti rendelet rendelkezései szerint tett kártalanítási ajánlat visszautasítása a közösségi kártalanítás visszautasítását jelenti, következésképpen az ajánlat a továbbiakban nem kötelező az érintett közösségi intézményekre. Ebben az esetben a Közösség kártérítési felelősségét minden egyes esetben bírósági úton kell megállapítani.
- 123 A 2187/93 rendelet olvasatából – különösen abból, hogy az egyéni helyzeteket a potenciálisan érintett termelők nagy száma miatt nem lehet figyelembe venni – kétség kívül az következik, hogy ez a kártalanítási ajánlat kísérlet volt arra, hogy a 857/84 rendelet alkalmazásából eredő helyzetek egészét kollektív és általányszerű módon, békésen rendezze, a Mulder II. ítéletben (hivatkozás a fenti 13. pontban) meghatározott általános paraméterek szerint. Ez az ajánlat azonban meghatározásánál fogva nem jelenti azt, hogy a felelősséget minden egyes potenciálisan érintett termelővel szemben el kell ismerni.
- 124 Amint az az Elsőfokú Bíróság már megállapította, az a tény, hogy a felperes a 2187/93 rendelet szerinti kártalanítási ajánlatot kapott, még nem bizonyítja, hogy együttesen teljesülnek az ahhoz szükséges feltételek, hogy a jelen ítélet 102. pontjában idézett ítélkezési gyakorlat alapján a jelen ügyben hivatkozott kár tekintetében meg lehessen állapítani a Közösség felelősségét. Ez a rendelet ugyanis bizonyos termelőknek címzett ügyleti ajánlat jellegével bír, amelynek elfogadása fakultatív volt, és alternatívát jelentett a kérdés bírósági úton történő rendezéséhez képest.

Abban az esetben, ha a termelő nem fogadta el az ajánlatot, megtartotta EK 288. cikk második bekezdése szerinti kártérítési kereset benyújtásához való jogot (lásd a Gosch kontra Bizottság ítélet (hivatkozás a fenti 59. pontban) 69. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

- 125 Az Elsőfokú Bíróság tehát úgy ítélte meg, hogy a felperes – a 2187/93 rendelet értelmében neki tett ajánlat visszautasításával – kívül helyezte magát az e rendelet által megállapított kereten, és ezért rá hárult annak bizonyítása, hogy fennállnak a Közösség felelőssége megállapításához szükséges feltételek (lásd ebben az értelemben a Gosch kontra Bizottság ítélet [hivatkozás a fenti 59. pontban] 70. pontját).
- 126 A felperes a jelen bírósági eljárás keretei között a 2187/93 rendelet értelmében megfogalmazott kártalanítási ajánlat okán nem hivatkozhat érvényesen a Közösség felelősségének állítólagos elismerésére. A továbbiakban tehát nem hivatkozhat sikerrel a Tanács és a Bizottság által a SLOM-termelők képviselőivel 2000-ig folytatott tárgyalások során tanúsított magatartásra olyan jogos bizalom létezésének bizonyítása érdekében, amely megtiltja az alpereseknek, hogy a jelen eljárásban vitassák a felelősségüket.
- 127 Ugyanis mind a kártalanítási ajánlat, mind a fentebb hivatkozott magatartás annak a békés és kollektív rendezésnek a kísérletébe tartozik, amelynek alapján egyes termelők kártalanítási ajánlatot kaptak. Márpedig a Közösségnek a valamely SLOM-termelő adott helyzetével szembeni szerződésen kívüli felelősségének a megállapításához szükséges feltételek fennállásának értékelése során az Elsőfokú Bíróságot nem köti e békés és kollektív rendezés.
- 128 A felperes tehát nem követelheti, hogy a holland hatóságok részéről a 2187/93 rendelet értelmében tett kártalanítási ajánlatból a Közösség felelősségének kifejezett elismerése következzen, és azt sem, hogy az, hogy a Bouma-ítélet (hivatkozás a fenti

22. pontban), a Beusmans-ítélet (hivatkozás a fenti 22. pontban) és a Böcker-Lensing-ítélet (hivatkozás a fenti 18. pontban) alapját képező ügyek felpereseitől eltérően kártalanítási ajánlatot kapott, megkülönböztesse őt ezen ügyek felpereseitől, megszüntetve az arra vonatkozó bizonyíték szolgáltatásának kötelezettségét, hogy a kötelezettségvállalásának lejártakor szándékában állt a tejtermelés újrakezdése.

129 A fentiekből következik, hogy a felperes nem bizonyította a 857/84 rendelet és a hivatkozott kár közötti ok-okozati összefüggést. Következésképpen meg kell állapítani, hogy nem áll fenn a Közösségnek a felperessel szembeni, a 857/84 alkalmazásának tényéből eredő felelőssége, és nem szükséges azt vizsgálni, hogy a felelősség megállapításának egyéb feltételei fennállnak-e.

130 Ezért a továbbiakban az elévülés kérdését nem kell megvizsgálni.

131 Következésképpen a keresetet a J. C. Blom által benyújtott részében el kell utasítani. A keresetnek a mellékletben szereplő felperesek által benyújtott részéről az Elsőfokú Bíróság jelenleg nem határoz.

A költségekről

132 Az eljárási szabályzat 87. cikkének 2. §-a alapján az Elsőfokú Bíróság a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte. A felperest, mivel pervesztes lett, a Tanács és a Bizottság kérelmének megfelelően kötelezni kell a költségek viselésére.

A fenti indokok alapján

AZ ELSŐFOKÚ BÍRÓSÁG (ötödik tanács)

a következőképpen határozott:

- 1) A keresetet a J. C. Blom által benyújtott részében elutasítja.**
- 2) A felperest kötelezi a költségek viselésére.**
- 3) A keresetnek a mellékletben szereplő felperesek által benyújtott részéről jelenleg nem határoz.**

Vilaras

Martins Ribeiro

Jürimäe

Kihirdetve Luxembourgban, a 2006. május 30-i nyilvános ülésen.

E. Coulon

hivatalvezető

M. Vilaras

elnök

MELLÉKLET

A T-87/94. sz. ügy többi felperese

- B. A. Kokkeler (lakóhelye: Denekamp, Hollandia)
- H. Rossel (lakóhelye: Zutphen, Hollandia)
- A. J. Keurhorst (lakóhelye: Nijbroek, Hollandia)
- A. J. Scholten (lakóhelye: De Krim, Hollandia)
- G. E. J. Wilmink (lakóhelye: Ambt-Delden, Hollandia)